

Tema 8. O teatro galego entre 1936 e 1975: a Xeración dos 50 e o Grupo de Ribadavia

O resultado da Guerra Civil orixinou un prolongado silencio editorial e literario en Galicia, que só comezou a superarse a comezos dos anos cincuenta. O xénero teatral non foi unha excepción: entre 1936 e 1952 só se publicaron tres obras dramáticas. Esta **penuria editorial** acompañouse cunha práctica **aniquilación da escena galega**, que apenas sobrevive da man dos Coros Populares, que representaban pezas costumistas e folclóricas. Polo tanto, o impulso dado ao teatro nas décadas anteriores polas Irmandades da Fala desapareceu.

A posta en marcha da Editorial Galaxia significou un certo pulo no proceso de recuperación da literatura dramática galega. En 1952 Otero Pedrayo publica *O desengano do prioiro* e Jenaro Marinhas del Valle a súa farsa *A serpe*. A partir dos anos 50 e ata practicamente o final da ditadura as pezas do teatro galego seguían diversas liñas temáticas: teatro **costumista**, como o cultivado na época das Irmandades (*Brétemas e raiolas*, de Leandro Carré Alvarellos); obras **vanguardistas**, que continuaban coas tendencias modernizadoras do teatro de preguerra (*Pauto do demo*, de Ánxel Fole); pezas **existencialistas**, que reflicten a situación traumática que vive a sociedade logo da Guerra Civil (*Auto do taberneiro*, de Manuel María); teatro **histórico**, que se achega a momentos claves do pasado galego (*Os irmandiños*, de Daniel Cortezón); e teatro **social crítico** (*O triángulo ateo*, sátira da incultura e do autoritarismo, de Jenaro Marinhas).

Na década dos 50 publican obras dramáticas autores xa consagrados como Jenaro Marinhas del Valle, Ricardo Carvalho Calero ou Álvaro Cunqueiro. Este último escribiu a peza dramática máis destacada do período, *O incerto señor don Hamlet, príncipe de Dinamarca* (1958), unha relectura da famosa obra de Shakespeare, que segue a liña de reinterpretación de figuras literarias iniciada xa na súa narrativa. A calidade e modernidade da obra radican na linguaxe dramática empregada e na revisión ou recreación mítica que efectúa. O personaxe de Hamlet, ampliado con elementos do Edipo e do Orestes gregos, sèrvelle a Cunqueiro para encarnar unha reflexión sobre a identidade e a existencia humanas.

▪ O teatro da Xeración dos 50

Ademais, nos anos 50 e a comezos dos 60 son moitos os novos autores que, concienciados da importancia do teatro como elemento normalizador da lingua, se uniran a crear obras dramáticas en galego. O teatro destes escritores, denominados **Xeración dos 50**, desenvolveuse nun contexto no que non existían grupos teatrais profesionais nin salas estables de representación. A represión franquista provoca que a representación das obras sexa practicamente imposible, polo que quedaron, na maior parte dos casos, como teatro “para ler” ou inédito.

- **Manuel María** é autor dunha copiosa obra teatral (23 pezas publicadas e 19 inéditas). Iníciase en 1957 con *Auto do Taberneiro* e partir dos 60 crea un teatro popular e reivindicativo (*Barriga verde*, 1968; *Farsa do Bululú*, 1973). Entende o teatro como instrumento para de educación e concienciación.
- **Xohana Torres** contribuíu a engrosar o repertorio galego con dúas obras: *A outra banda do Íberr* (1965) e *Un hotel de primeira sobre o río* (1968). En ambas as pezas, as figuras femininas asumen un papel decisivo na defensa da Terra.

- Outros autores desta Xeración son **Méndez Ferrín** con *Celtas sen filtro* (1983) e **Bernardino Graña**, autor de *Os burros que comen ouro (nunca cabalos serán)*, premiada en 1979 no VII Certame Abrente. Todas as súas obras comparten unha visión crítica sobre o poder do diñeiro e sobre a vida alienada do ser humano moderno.

▪ O teatro independente e a Mostra de Ribadavia

A década dos 60 tamén supuxo o rexurdimento da actividade dramática en Galicia. En 1965 naceu o primeiro grupo de teatro independente galego, **O Facho**, fundado na Coruña por Manuel Lourenzo. O Teatro Independente estaba composto por unha serie de grupos itinerantes que buscaban achegar o teatro ao pobo, profesionalizalo, modernizalo e, deste xeito, normalizar o uso da lingua galega na escena.

Foi un momento clave para a dramaturxia galega a celebración en 1973 da **Primeira Mostra** e do **Primeiro Certame Abrente de Teatro Galego** en Ribadavia, que terá continuidade ata 1980. As **Mostras de Ribadavia** foron o punto de encontro de grupos, autores e público, un espazo onde se intercambiaban ideas e un revulsivo que promoveu a representación e a publicación de obras. Igualmente, esta experiencia prendeu noutras localidades de Galicia, onde tamén se foron creando novos grupos de teatro de afeccionados.

O grupo de autores que neste período (anos 70 e 80) consolidou e anovou o teatro galego denominouse **Xeración Abrente**. De entre todos, destacan tres, que continuaron a súa produción posteriormente e se converteron en grandes figuras da dramaturxia.

- **Manuel Lourenzo** (1943) é escritor, director, actor e ensaísta, e unha das figuras máis salientables do teatro galego. A súa obra dramática está composta por uns cento cincuenta títulos e pode agruparse en varias liñas temáticas: mitoloxía clásica e galega, problemáticas sociais, o propio teatro etc. Son súas as obras *Romería ás covas do demo* (1969) ou *Fedra* (1982).
- **Euloxio Rodríguez Ruibal** (1945). Membro da Real Academia Galega e investigador danosa historia teatral é un dos dramaturgos galegos máis prestixiosos e renovadores. Escribiu obras de temática social e tamén pezas infantís. Algunhas das súas pezas son *Zardigot* (1974), Premio Abrente en 1973, e *O cabodano* (1977).
- **Roberto Vidal Bolaño** (1950-2002) dedicouse por completo ao teatro (foi actor, director, escenógrafo, iluminador, creador de compañías...). A súa obra caracterízase por mesturar elementos populares, vangardistas e cinematográficos. Escribiu títulos como *Laudamuco, señor de ningures* (1976) ou *Doentes* (1997). Foi homenaxeado no Día Das Letras Galegas en 2013.

O Teatro Independente foi o alicerce da profesionalización de varios grupos teatrais logo do fin da ditadura, a pesar das dificultades económicas existentes e da falta de apoio institucional.